دکتر اسماعیل منصوری لاریجانی در گفت‌وگو با «وطن امروز»:

غربگرایی امروز هویت ما را هدف گرفته است

روشنفکران دینی باید هوشیار شوند

زهره سعیدی: متأسفانه یک عده شیفتگی عجیبی به غرب دارند و نمی‌توانند از آن دست بردارند باید به اینها گفت به جای توجه به تحجر و خرافه‌گرایی سنتی باید به تحجر و خرافه‌گرایی مدرنی که غرب به بشر تحمیل کرده توجه کنیم؛ چرا که به مراتب خطرش بیش از قشری‌گرایی و تحجر سنتی خودمان است.

غربزدگی به تعبیر بسیاری از صاحب‌نظران حوزه فرهنگ، چربانی است که فرهنگ غرب را در حوزه رنسانس گرفته و به صورت اقتباسی مورد استفاده قرار می‌دهد. بسیاری از جریانات و افراد را مصداق این امر در جامعه خودمان می‌بینیم. البته غربزدگی با مطالعه غرب متفاوت است. خیلی اندیشمندان هستند که غرب را مطالعه می‌کنند اما غربزده نیستند، چرا که فرد غربزده دچار دگرگونی فرهنگی و اجتماعی شده است.

آثار این غربگرایی در ایران عصر قاجاریه دیده می‌شود و ناصرالدین شاه فردی است که می‌توان یک نمونه غربزده از او نام برد. سپس در دوران پهلوی نیز این امر تقویت شد و افراد زیادی از دولت دست به ترویج فرهنگ غربی و غربزدگی زدند.

امروز هم با وجود برقراری نظام جمهوری اسلامی ایران و تأکیدات رهبر حکیم انقلاب برای بومی‌سازی اندیشه‌ها و علوم، عده‌ای را در مسؤولیت‌های مختلف می‌بینیم که نمونه غربزدگی هستند.

درباره پیامدهای غربزدگی و راهکارهای مبارزه با آن با دکتر اسماعیل منصوری لاریجانی، استاد برفان اسلامی، استاد دانشگاه امام‌صادق(ع) و مجری- کارشناس برنامه تلویزیونی معرفت به گفت‌وگو نشستیم.

■ استاد ابتدا تلقی خود را از غربزدگی بفرمایید. مختصات غربزدگی امروز را نسبت به گذشته توضیح دهید.

غربزدگی در دوره‌های مختلف معانی خاصی پیدا کرد، متناسب با فرهنگ‌ها و سنت‌های هر دوره‌ای تیز تعریف متفاوتی یافت اما اگر مراد غربزدگی در حوزه ایران معاصر باشد باید اینگونه تعریف کنیم که انسان‌های سنتی خود را در برابر غرب پیدار شونده نه اینکه در جامعه غرب انسان‌های بومی و سنتی خود، واژه شیفتگی به فرهنگ غرب را نیز اضافه کنند. هر دو این تعاریف به اعتقاد من تعریف قابل سازی می شود و از حالت تشریفاتی خارج می گردد. گفت: حمایت های رئیس و اعضای شورای اسلامی شهر، شهردار و سایر مدیران شهرداری بندرعباس در پیشبرد هر چه بهتر اهداف ضروری است. گفتنی است که نخستین جشنواره روابط عمومی های شهرداری که با شرکت سازمان های وابسته، مناطق سه گانه، شورای اسلامی شهر و باشگاه فرهنگی ورزشی شهرداری بندرعباس برگزار و در آیین اختتامیه از نفرات برتر هر بخش شامل فیلم و عکس، گزارش عملکرد و تبلیغات تجلیل شد.

درنخستین جشنواره روابط عمومی که در شهرداری بندرعباس برگزار گردید، رئیس شورای اسلامی شهر بندرعباس گفت: درک صحیح از ارتباطات و ابزارهای آن و نحوه بهره گیری از آن نکات بسیار مهمی است که مدیران و کارشناسان روابط عمومی باید در نظر داشته باشند.

پرویز سالاری در آیین اختتامیه این جشنواره افزود: ارتباطات یک فرایند پویا پیوسته زمینه وتعاملی و برگشت ناپذیر است . وی با اشاره به اینکه اگر علوم ارتباطات حوزه فکری نشود به جایی نخواهیم رسید گفت : روابط عمومی ها باید با فرهنگ ها ، آئین ها آشنا باشند تا بتوانند تعامل خوبی را برقرار کنند. رئیس شورای اسلامی شهر بندرعباس با بیان اینکه همواره انتقاداتی در رابطه با دستگاه های اداری مطرح می شود، ادامه داد: به عنوان مثال، یک رسانه چند روز پیش از سفرکاری اعضای شورای اسلامی شهر که با هزینه ی شخصی انجام شده بود انتقاداتی شکل داده که با توجه برخی از نقدها از روی غرض و اصلا نیاز به پاسخ ندارند. وی در ادامه به این نکته اشاره کرد یکی از کارهایی که روابط عمومی ها باید انجام بدهند، شفاف سازی و رفع ابهامات است و کارهایی که انجام شده است را باید اعلام کنند، رئیس شورای اسلامی شهر بندرعباس با تأکید بر اطلاع رسانی از اقدامات صورت گرفته توسط روابط عمومی ها، گفت: هیچ کدام از خبرنگاران از روی غرض ورزی موضوع انتقادی را مطرح نمی کنند، اما بیان دستاوردهای هر سازمان نیازمند برقراری ارتباط موثر با خبرنگاران است. سالاری در پایان بر این موضوع تاکید فراوان داشت و گفت: کارهایی که انجام می دهید باید به مردم بگوئید تا بدانند کار انجام شده است

■ استادانه یک عده شیفتگی عجیبی به غرب دارند و نمی‌توانند از آن دست بردارند باید به اینها گفت به جای توجه به تحجر و خرافه‌گرایی مدرنی که غرب به بشر تحمیل کرده توجه کنیم؛ چرا که به مراتب خطرش بیش از قشری‌گرایی و تحجر سنتی خودمان است

حوزه فردی، اجتماعی، خانوادگی، سیاسی و در حوزه اندیشه‌ورزی جامع بودن را می‌طلبد که ارائه می‌کند. اگر بخواهیم اینها را بررسی کنیم فهرست بلندبالایی می‌شود!

امروز دیگر مرز خانه، محله، کوچه، شهر و کشور نداریم و دیگر نمی‌توانیم بگوییم چارچوبی اختیاری؛ چرا که چیزهایی که در منزل مانست ارتباط ما را با کل دنیا برقرار می‌کند. همین موبایل و اینترنت و فضای مجازی را در نظر بگیرید. همین‌ها که روزی تصور می‌کردیم دنیای حقیقی نیست و نفس فضای مجازی گذاشتیم، اینها به آرامی دارد جایگزین زندگی حقیقی ما می‌شود. خود این باعث می‌شود انسان احساس تنهایی کند. همینجا که ما صحبت می‌کنیم مشخص نیست چشم یا گوش سومی وجود نداشته باشد. این ناخودآگاه در نهاد من اثر منفی می‌گذارد ما این را تحت عنوان «مدرنیته رفاه» آورد اما امنیت و آسایش ذکر را بین برد» باید یاد بگیریم.

بنابراین دهکده کوچک جهانی که از زمان جورج واشنگتن صحبتش آغاز شد تا امروز به تحقق پیوسته است. هر چیزی در این معادله ریاضی درست است. ارتباط هرچه تنگاتنگ‌تر باشد این دهکده تنگ‌تر می‌شود چه ما خوشحال باشیم چه نباشیم!

■ نکته همینجاست که این پیشرفت‌های تکنولوژیک چه پیامدهای منفی‌ای می‌توانند برای ما به بار آورده باشند و چگونه؟

ابتدا این را بگویم که ما منکر رفاه تکنولوژیک نیستیم به‌طرحال ابزار تسهیل‌کننده زندگی و آسایش بیشتر ما تلقی می‌شوند پس ما منکر آنها نمی‌شویم اما باید بگویم پیامد این رفاه و آثار و زواید رفاطلبی را نیز باید مدنظر قرار دهیم. به اعتقاد من امروزه مدرنیته چالش‌های فراوانی را در حوزه فردی، اجتماعی، خانوادگی، سیاسی و در حوزه اندیشه‌ورزی جامع بودن را می‌طلبد که ارائه می‌کند. اگر بخواهیم اینها را بررسی کنیم فهرست بلندبالایی می‌شود!

امروز دیگر مرز خانه، محله، کوچه، شهر و کشور نداریم و دیگر نمی‌توانیم بگوییم چارچوبی اختیاری؛ چرا که چیزهایی که در منزل مانست ارتباط ما را با کل دنیا برقرار می‌کند. همین موبایل و اینترنت و فضای مجازی را در نظر بگیرید. همین‌ها که روزی تصور می‌کردیم دنیای حقیقی نیست و نفس فضای مجازی گذاشتیم، اینها به آرامی دارد جایگزین زندگی حقیقی ما می‌شود. خود این باعث می‌شود انسان احساس تنهایی کند. همینجا که ما صحبت می‌کنیم مشخص نیست چشم یا گوش سومی وجود نداشته باشد. این ناخودآگاه در نهاد من اثر منفی می‌گذارد ما این را تحت عنوان «مدرنیته رفاه» آورد اما امنیت و آسایش ذکر را بین برد» باید یاد بگیریم.

بنابراین دهکده کوچک جهانی که از زمان جورج واشنگتن صحبتش آغاز شد تا امروز به تحقق پیوسته است. هر چیزی در این معادله ریاضی درست است. ارتباط هرچه تنگاتنگ‌تر باشد این دهکده تنگ‌تر می‌شود چه ما خوشحال باشیم چه نباشیم!

انسان یک خودی دارد که دوست دارد به حریم خود او هیچ کس نزدیک نشود، جز آنکه فضای خود حقیقی او است که هویتش تعریف می‌شود، اینجا باید‌ها و نبایدها تعریف می‌شود. ما این را در اسلام صفات اخلاقی می گوییم، خلوت انسان با مدرنیته به قدری در حال پیشرفت است که حتی خود حقیقی انسان را هم تسخیر می‌کند. اگر این خود تسخیر شود دیگر یک فاجعه عظیم انسانی و بحرانی حقیقی رخ می‌دهد که‌اینکه در خیلی جوامع این اتفاق افتاده است ما آنهایی که دغدغه دینی دارند، تعریفی از هویت دینی خود دارند. هویت دینی ما در ارتباط با مکتب، باورها، بایدها و نبایدها و از همه مهم‌تر ارتباط ما با خدا تعریف می‌شود.

حیات و زندگی همین معنا را دارد، زندگی یعنی نانی مطلق حق تعالی و عشق به نان خدا همه فلاسفه این را می‌گویند، چه فلسفه دینی و اسلامی و چه دیگر فلسفه‌ها باشد. اینجا سوال پیش می‌آید که آیا هستی مطلق است یا وابسته؟ همه اتفاق نظر دارند که هستی وابسته است اما باید دید وابسته به کیست؟ آنکه وابسته به او هستیم ذات مطلق حق تعالی است و این را همه می‌گویند حتی ناتورالیست‌ها و توئیزم‌ست‌ها، چرا که در نهاد خود به حق تعالی باور دارند. خداوند در قرآن می‌فرماید با این بگو «من خلق السماوات والارض؟» اینها هم وقتی که به ضمیر و هویت ناخودآگاه خود مراجعه می کنند، معتقدند خدا آنها را آفریده است.

امروز امواج مدرنیته ما را به چایی کشانده که یک جوان تصور نمی‌کند چه کسی او را آفریده است یعنی دو کلمه چیستی و کیستی را گم کرده است. چیستی مربوط به خود انسان. این دو مقوله دلالت بر شیء و انسان ندارد. انسان یک موجود حقیقت ماست. الان این کیستی و چیستی فراموش شده است. انسان امروز نمی‌گوید من از کجا آمده‌ام و به کجا می‌خواهم بروم، چرا که در فراسوی زندگی پرزرق و برق تأمل بر این مباحث نمی‌کند.

■ آیا مطالعه تئوری‌های علوم انسانی غرب، انسان سایر جوامع را به غربزدگی کشانده است؟ آیا ما می‌توانیم از دستاوردهای مدرنیته استفاده کنیم اما پیامدهای منفی آن را نادیده‌بگیریم؟

علوم انسانی غرب، بشر امروز را از توجه به خدا به متافیزیک سوق داده که این متافیزیک هم باز چون به قول خود غربی‌ها به تجربه درنمی‌آید، خبری از چیز دیگری نیست مخصوصا جریان پوزیتیویست‌ها در غرب و اثبات‌گرایان معتقدند هر چه به چشم می‌آید قابل اثبات است. این تفکر به اعتقاد من در حوزه‌های علوم انسانی جوامع نیز رسوخ کرده و هر جا موج مدرنیته رفته، این تفکر هم تحمیل شده است. بنابراین پاسخ به سوال دوم منفی است. هر کالایی که از غرب می‌آید پیام و فرهنگ خاص خود را دارد. شما سوار هر وسیله‌ای شوید فرهنگ آن را هم با خود خواهید آورد این وسیله چه تلفن باشد چه اتومبیل آخرین سیستم بنابراین ما نمی‌توانیم بگوییم از محصولات غرب استفاده نمی‌کنیم اما فرهنگ و اخلاقیات خود را حفظ می‌کنیم. این همان چیزی است که رهبر بزرگوار انقلاب، تأکید می‌فرماید. مطلقا معتقدند خوبی‌های غرب را باید بگیریم؛ بدی‌های‌شان را نه! حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای اعتقاد دارند ما باید تکنولوژی را بومی‌سازی کنیم و تبدیل به محصول داخلی سازیم برای اینکه ارتباط اقتصاد، تکنولوژی و فرهنگ را خوب تبیین کنیم؛ از مولا علی(ع) زمانی که خلیفه شده بودند، سوال شد چرا لباس ساده می‌پوشند، ایشان بیان فرمودند این لباس ساده قلب را خاضع و نفس را ذلیل می‌کند بنابراین مردم را نه تبعیت می کنند.

انسان بی‌رنگی را دوست دارد برای اینکه خود بی‌رنگی، حقیقت رنگ‌هاست. «صبغة‌الله» یعنی همین فرای این رنگ‌ها به نام «محمدرضا آقاسی» غیارشدیی است یکی ـ دو سال است که سالگرد آقاسی در مراسمش شرکت می‌کنم، یک عده آنجا شربت می‌دادند و یک عده کیک و یک عده حلوا و... از غلامرضا – فرزند مرحوم آقاسی- پرسیدم این جماعت را می‌شناسی؟ گفت: نه! حاجی را دوست دارند و هر سال سر مزارش شربت و کیک پخش می‌کنند. این گوشه‌ای از مردمی بودن آقاسی است. او ۱۰ سال از رفتن شاعر انقلابی این سرزمین می‌گذرد. دریغا از یک مسئله و یک کار پژوهشی قابل توجه، دریغا آقاسی! دریغا!

■ آیا ما می‌توانیم از توجه به خدا به متافیزیک سوق نداده که این متافیزیک هم باز چون به قول خود غربی‌ها به تجربه درنمی‌آید، خبری از چیز دیگری نیست مخصوصا جریان پوزیتیویست‌ها در غرب و اثبات‌گرایان معتقدند هر چه به چشم می‌آید قابل اثبات است. این تفکر به اعتقاد من در حوزه‌های علوم انسانی جوامع نیز رسوخ کرده و هر جا موج مدرنیته رفته، این تفکر هم تحمیل شده است. بنابراین پاسخ به سوال دوم منفی است. هر کالایی که از غرب می‌آید پیام و فرهنگ خاص خود را دارد. شما سوار هر وسیله‌ای شوید فرهنگ آن را هم با خود خواهید آورد این وسیله چه تلفن باشد چه اتومبیل آخرین سیستم بنابراین ما نمی‌توانیم بگوییم از محصولات غرب استفاده نمی‌کنیم اما فرهنگ و اخلاقیات خود را حفظ می‌کنیم. این همان چیزی است که رهبر بزرگوار انقلاب، تأکید می‌فرماید. مطلقا معتقدند خوبی‌های غرب را باید بگیریم؛ بدی‌های‌شان را نه! حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای اعتقاد دارند ما باید تکنولوژی را بومی‌سازی کنیم و تبدیل به محصول داخلی سازیم برای اینکه ارتباط اقتصاد، تکنولوژی و فرهنگ را خوب تبیین کنیم؛ از مولا علی(ع) زمانی که خلیفه شده بودند، سوال شد چرا لباس ساده می‌پوشند، ایشان بیان فرمودند این لباس ساده قلب را خاضع و نفس را ذلیل می‌کند بنابراین مردم را تبعیت می کنند.

■ نکته همینجاست که این پیشرفت‌های تکنولوژیک چه پیامدهای منفی‌ای می‌توانند برای ما به بار آورده باشند و چگونه؟

ابتدا این را بگویم که ما منکر رفاه تکنولوژیک نیستیم به‌طرحال ابزار تسهیل‌کننده زندگی و آسایش بیشتر ما تلقی می‌شوند پس ما منکر آنها نمی‌شویم اما باید بگویم پیامد این رفاه و آثار و زواید رفاطلبی را نیز باید مدنظر قرار دهیم. به اعتقاد من امروزه مدرنیته چالش‌های فراوانی را در حوزه فردی، اجتماعی، خانوادگی، سیاسی و در حوزه اندیشه‌ورزی جامع بودن را می‌طلبد که ارائه می‌کند. اگر بخواهیم اینها را بررسی کنیم فهرست بلندبالایی می‌شود!

امروز دیگر مرز خانه، محله، کوچه، شهر و کشور نداریم و دیگر نمی‌توانیم بگوییم چارچوبی اختیاری؛ چرا که چیزهایی که در منزل مانست ارتباط ما را با کل دنیا برقرار می‌کند. همین موبایل و اینترنت و فضای مجازی را در نظر بگیرید. همین‌ها که روزی تصور می‌کردیم دنیای حقیقی نیست و نفس فضای مجازی گذاشتیم، اینها به آرامی دارد جایگزین زندگی حقیقی ما می‌شود. خود این باعث می‌شود انسان احساس تنهایی کند. همینجا که ما صحبت می‌کنیم مشخص نیست چشم یا گوش سومی وجود نداشته باشد. این ناخودآگاه در نهاد من اثر منفی می‌گذارد ما این را تحت عنوان «مدرنیته رفاه» آورد اما امنیت و آسایش ذکر را بین برد» باید یاد بگیریم.

بنابراین دهکده کوچک جهانی که از زمان جورج واشنگتن صحبتش آغاز شد تا امروز به تحقق پیوسته است. هر چیزی در این معادله ریاضی درست است. ارتباط هرچه تنگاتنگ‌تر باشد این دهکده تنگ‌تر می‌شود چه ما خوشحال باشیم چه نباشیم!

■ استادانه یک عده شیفتگی عجیبی به غرب دارند و نمی‌توانند از آن دست بردارند باید به اینها گفت به جای توجه به تحجر و خرافه‌گرایی مدرنی که غرب به بشر تحمیل کرده توجه کنیم؛ چرا که به مراتب خطرش بیش از قشری‌گرایی و تحجر سنتی خودمان است

حوزه فردی، اجتماعی، خانوادگی، سیاسی و در حوزه اندیشه‌ورزی جامع بودن را می‌طلبد که ارائه می‌کند. اگر بخواهیم اینها را بررسی کنیم فهرست بلندبالایی می‌شود!

امروز دیگر مرز خانه، محله، کوچه، شهر و کشور نداریم و دیگر نمی‌توانیم بگوییم چارچوبی اختیاری؛ چرا که چیزهایی که در منزل مانست ارتباط ما را با کل دنیا برقرار می‌کند. همین موبایل و اینترنت و فضای مجازی را در نظر بگیرید. همین‌ها که روزی تصور می‌کردیم دنیای حقیقی نیست و نفس فضای مجازی گذاشتیم، اینها به آرامی دارد جایگزین زندگی حقیقی ما می‌شود. خود این باعث می‌شود انسان احساس تنهایی کند. همینجا که ما صحبت می‌کنیم مشخص نیست چشم یا گوش سومی وجود نداشته باشد. این ناخودآگاه در نهاد من اثر منفی می‌گذارد ما این را تحت عنوان «مدرنیته رفاه» آورد اما امنیت و آسایش ذکر را بین برد» باید یاد بگیریم.

بنابراین دهکده کوچک جهانی که از زمان جورج واشنگتن صحبتش آغاز شد تا امروز به تحقق پیوسته است. هر چیزی در این معادله ریاضی درست است. ارتباط هرچه تنگاتنگ‌تر باشد این دهکده تنگ‌تر می‌شود چه ما خوشحال باشیم چه نباشیم!

انسان یک خودی دارد که دوست دارد به حریم خود او هیچ کس نزدیک نشود، جز آنکه فضای خود حقیقی او است که هویتش تعریف می‌شود، اینجا باید‌ها و نبایدها تعریف می‌شود. ما این را در اسلام صفات اخلاقی می گوییم، خلوت انسان با مدرنیته به قدری در حال پیشرفت است که حتی خود حقیقی انسان را هم تسخیر می‌کند. اگر این خود تسخیر شود دیگر یک فاجعه عظیم انسانی و بحرانی حقیقی رخ می‌دهد که‌اینکه در خیلی جوامع این اتفاق افتاده است ما آنهایی که دغدغه دینی دارند، تعریفی از هویت دینی خود دارند. هویت دینی ما در ارتباط با مکتب، باورها، بایدها و نبایدها و از همه مهم‌تر ارتباط ما با خدا تعریف می‌شود.

حیات و زندگی همین معنا را دارد، زندگی یعنی نانی مطلق حق تعالی و عشق به نان خدا همه فلاسفه این را می‌گویند، چه فلسفه دینی و اسلامی و چه دیگر فلسفه‌ها باشد. اینجا سوال پیش می‌آید که آیا هستی مطلق است یا وابسته؟ همه اتفاق نظر دارند که هستی وابسته است اما باید دید وابسته به کیست؟ آنکه وابسته به او هستیم ذات مطلق حق تعالی است و این را همه می‌گویند حتی ناتورالیست‌ها و توئیزم‌ست‌ها، چرا که در نهاد خود به حق تعالی باور دارند. خداوند در قرآن می‌فرماید با این بگو «من خلق السماوات والارض؟» اینها هم وقتی که به ضمیر و هویت ناخودآگاه خود مراجعه می کنند، معتقدند خدا آنها را آفریده است.

امروز امواج مدرنیته ما را به چایی کشانده که یک جوان تصور نمی‌کند چه کسی او را آفریده است یعنی دو کلمه چیستی و کیستی را گم کرده است. چیستی مربوط به خود انسان. این دو مقوله دلالت بر شیء و انسان ندارد. انسان یک موجود حقیقت ماست. الان این کیستی و چیستی فراموش شده است. انسان امروز نمی‌گوید من از کجا آمده‌ام و به کجا می‌خواهم بروم، چرا که در فراسوی زندگی پرزرق و برق تأمل بر این مباحث نمی‌کند.

■ آیا مطالعه تئوری‌های علوم انسانی غرب، انسان سایر جوامع را به غربزدگی کشانده است؟ آیا ما می‌توانیم از دستاوردهای مدرنیته استفاده کنیم اما پیامدهای منفی آن را نادیده‌بگیریم؟

علوم انسانی غرب، بشر امروز را از توجه به خدا به متافیزیک سوق داده که این متافیزیک هم باز چون به قول خود غربی‌ها به تجربه درنمی‌آید، خبری از چیز دیگری نیست مخصوصا جریان پوزیتیویست‌ها در غرب و اثبات‌گرایان معتقدند هر چه به چشم می‌آید قابل اثبات است. این تفکر به اعتقاد من در حوزه‌های علوم انسانی جوامع نیز رسوخ کرده و هر جا موج مدرنیته رفته، این تفکر هم تحمیل شده است. بنابراین پاسخ به سوال دوم منفی است. هر کالایی که از غرب می‌آید پیام و فرهنگ خاص خود را دارد. شما سوار هر وسیله‌ای شوید فرهنگ آن را هم با خود خواهید آورد این وسیله چه تلفن باشد چه اتومبیل آخرین سیستم بنابراین ما نمی‌توانیم بگوییم از محصولات غرب استفاده نمی‌کنیم اما فرهنگ و اخلاقیات خود را حفظ می‌کنیم. این همان چیزی است که رهبر بزرگوار انقلاب، تأکید می‌فرماید. مطلقا معتقدند خوبی‌های غرب را باید بگیریم؛ بدی‌های‌شان را نه! حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای اعتقاد دارند ما باید تکنولوژی را بومی‌سازی کنیم و تبدیل به محصول داخلی سازیم برای اینکه ارتباط اقتصاد، تکنولوژی و فرهنگ را خوب تبیین کنیم؛ از مولا علی(ع) زمانی که خلیفه شده بودند، سوال شد چرا لباس ساده می‌پوشند، ایشان بیان فرمودند این لباس ساده قلب را خاضع و نفس را ذلیل می‌کند بنابراین مردم را تبعیت می کنند.

انسان بی‌رنگی را دوست دارد برای اینکه خود بی‌رنگی، حقیقت رنگ‌هاست. «صبغة‌الله» یعنی همین فرای این رنگ‌ها به نام «محمدرضا آقاسی» غیارشدیی است یکی ـ دو سال است که سالگرد آقاسی در مراسمش شرکت می‌کنم، یک عده آنجا شربت می‌دادند و یک عده کیک و یک عده حلوا و... از غلامرضا – فرزند مرحوم آقاسی- پرسیدم این جماعت را می‌شناسی؟ گفت: نه! حاجی را دوست دارند و هر سال سر مزارش شربت و کیک پخش می‌کنند. این گوشه‌ای از مردمی بودن آقاسی است. او ۱۰ سال از رفتن شاعر انقلابی این سرزمین می‌گذرد. دریغا از یک مسئله و یک کار پژوهشی قابل توجه، دریغا آقاسی! دریغا!